

Svenska Jägareförbundet
Öster Malma Jaktvårdsskola
611 91 Nyköping

Tillstånd enligt miljöbalken till anläggande och drift av skjutbana på fastigheten Östra Malma 2:2, Nyköpings kommun

Prövningsgrund: verksamhetskod 92.20 enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

BESLUT

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen lämnar Svenska Jägareförbundet (org. nr 802001-6658), nedan kallat Jägareförbundet, tillstånd enligt 7 kap. 28 a § och 9 kap. miljöbalken till anläggande och drift av skjutbana omfattande maximalt 71 200 skott och högst 95 skjutdagar per år på fastigheten Östra Malma 2:2 i Nyköpings kommun.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet.

Villkor för verksamheten

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad sökanden har angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.

Anmälan till tillsynsmyndigheten

2. När tillståndet tas i anspråk och innan verksamheten i sin helhet eller till någon del upphör, ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten.

Buller

3. Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ljudnivå som frifältsvärden utomhus vid bostäder för permanent boende och fritidshus än 60 dBAI (tidsvägning Impuls).

Det ovan angivna begränsningsvärdet ska kontrolleras genom immissionsmätningar eller närfältsmätningar och beräkningar. Resultaten ska redovisas som frifältsvärden. Kontroll av bullernivåer ska ske när verksamheten påbörjas. Därefter ska kontroll

ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, eller om det framkommit berättigade klagomål på buller från verksamheten.

4. Innan skjutplats F (rabbitbanan) får tas i anspråk ska bullerdämpande åtgärder ha vidtagits i form av anläggande av bullerplank/bullerskärm, eller motsvarande. Åtgärderna ska vidtas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Skjuttider

5. Skytteverksamhet får bedrivas på följande tider:

- måndag-fredag kl. 08.00-19.00

6. Ingen skytteverksamhet får bedrivas midsommar - den 15 augusti.
7. Följande allmänna helgdagar ska vara skjutfria: långfredagen, annandag påsk och Kristi himmelfärds dagen.

Ammunition

8. Endast stålhagelpatroner får användas.

Lerduvor

9. Endast s.k. miljöduvor som saknar bindemedel i form av PAH får användas.

Riskområde

10. Riskområdet ska märkas ut i terrängen med väl synliga och varaktiga markeringar. Allmänheten ska tydligt uppmärksammas på riskerna med att beträda området när skytteverksamhet pågår.

Kulturmiljö

11. För att undvika skador på fornlämningarna Ludgo 136:1 (stensättning) och Ludgo 189 (stensträng) ska utplacering av lerduvekastare på skjutplats D (nr 7, 8 och 9) ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljögrupp.

Kontrollprogram

12. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamhetens påverkan på omgivningen ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

Inom ramen för kontrollprogrammet ska Jägareförbundet, under en period av fem år från det att tillståndet tagits i anspråk, i samråd med Naturvårdsenheten inom Länsstyrelsen undersöka, och till Länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten avrapportera effekterna av skjutbaneverksamheten på bestånden av havsörn, fiksgjuse, storlom, fisktärna inom Natura 2000-området Likstammen-Torpesta Kvarn (SE0220357).

Utredningar och föreskrifter under en prøvotid

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap. 5 § och 22 kap. 27 § miljöbalken upp frågan om vilka eventuella ytterligare slutliga villkor som ska gälla beträffande skjuttider.

Jägareförbundet ska under prøvotiden genomföra följande utredning:

- U1. Jägareförbundet ska i samråd med Länsstyrelsen undersöka påverkan från skottbuler på havsörnens häckning på den kända boplatsen inom Natura 2000-området Likstammen-Torpesta Kvarn (SE0220357). Utredningen med förslag till slutliga villkor ska lämnas till Miljöprövningsdelegationen senast den 1 oktober 2012.

Under prøvotiden och till dess Miljöprövningsdelegationen beslutar annat ska utöver de villkor som anges beträffande skjuttider följande provisoriska föreskrift gälla:

- P1. Ingen skytteverksamhet får bedrivas den 1 januari - den 30 april.

Igångsättningstid

Den med tillståndet avsedda verksamheten ska ha satts igång senast den 1 oktober 2014 annars förfaller tillståndet.

Verkställighetsförordnande

Detta tillstånd får tas i anspråk när det har vunnit laga kraft.

Särskilda upplysningar

Tillsynsmyndighet enligt miljöbalken är för närvarande Miljönämnden i Nyköpings kommun.

Ändringar i verksamheten kan kräva nytt tillstånd eller anmälan enligt 5 och 21 §§ förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Detta tillstånd befriar inte tillståndshavaren från skyldigheten att iaktta vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser.

Sökanden ska enligt 26 kap. 19 § miljöbalken fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön samt i övrigt iaktta vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Varje år före utgången av den 31 mars ska en miljörapport lämnas in till tillsynsmyndigheten enligt 26 kap. 20 § miljöbalken och Naturvårdsverkets föreskrifter NFS (2006:9) om miljörapport (senast ändrade genom NFS 2009:2).

Sökanden ska enligt 26 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen samt utföra eller bekosta sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska avgift betalas årligen av den som bedriver miljöfarlig verksamhet.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Bakgrund

Svenska Jägareförbundet har sedan år 1938 ett s.k. allmänt uppdrag av riksdagen att leda delar av den praktiska jakten och viltvården. Uppdraget innebär bl.a. information och utbildning av jägarkåren och allmänheten för att bevara artrika och livskraftiga viltstammar samt jakt bedriven med god kunskap och hög etik. Vid Öster Malma är en jaktvårdsskola organiserad sedan år 1947 med uppgift att svara för en riksomfattande utbildning i jakt- och viltvårdsfrågor. I kursverksamheten ingår bl.a. undervisning och träning i jaktsskytte.

Vid Lövnäs, inom fastigheten Östra Malma 2:2 (tidigare Östra Malma 2:1), har Jägareförbundet en befintlig jaktsskyttebana, enligt tillstånd meddelat av Länsstyrelsen den 12 december 1985. Jaktsskyttebanan omfattar viltmålsbana 80 och 50 meter (älg- gris- och rådjursbana) för träningsskytte med jaktstudsare i klass 1-4, samt en modifierad trap- och skeetbana för träningsskytte med hagelgevär och examination av jägarexamen.

Jägareförbundet inkom den 22 november 2004 med en anmälan om anläggande och drift av en ny skjutbana inom fastigheten Östra Malma 2:2. Dåvarande Bygg- och miljönämnden i Nyköpings kommun förelade genom beslut den 14 december 2004 med stöd av 9 kap. 6 § andra stycket miljöbalken Jägareförbundet att ansöka om tillstånd för verksamheten. Jägareförbundet överklagade beslutet till Länsstyrelsen, som genom beslut den 21 februari 2006 avslog överklagandet.

Ansökan med åtaganden och yrkanden

Jägareförbundet har ansökt om tillstånd att anlägga en ny skjutbana med fem skjutplatser (B-F) för avancerad och varierad utbildning och träningsskytte med hagelvapen, samt tillstånd att nyttja banan i huvudsak enligt de skjuttider och med den ammunitionsförbrukning som framgår av ansökan (se *Verksamhetens omfattning*, nedan).

Jägareförbundet har även, så som det får förstås, ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för den planerade verksamheten.

Samråd

Samråd har genomförts med Länsstyrelsen, Miljönämnden i Nyköpings kommun och med de enskilda som har antagits bli särskilt berörda av verksamheten samt med

allmänheten. Samrådet har skett genom brev och annonsering i Södermanlands Nyheter.

Länsstyrelsen har genom beslut den 3 april 2007 och den 22 februari 2008 med stöd av 6 kap. 5 § miljöbalken beslutat att verksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Jägareförbundets tillståndsansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning inkom den 23 november 2006.

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har kungjorts den 27 februari 2008 i tidningen Södermanlands Nyheter.

Miljöprövningsdelegationen har remitterat ärendet till Miljönämnden i Nyköpings kommun, till Naturvårdsverket och internt inom Länsstyrelsen till Naturvårdsenheten samt Samhällsbyggnadsenheten, Kulturmiljö.

Yttranden har inkommit från Miljönämnden i Nyköpings kommun, Kommunledningskontoret i Gnesta kommun, Naturvårdsverket, Länsstyrelsens naturvårdsenhet respektive samhällsbyggnadsenhet (kulturmiljögruppen), Naturskyddsföreningen i Södermanlands län, Föreningen Södermanlands ornitologer, Bälunge Hembygdsförening, Svärta Hembygdsförening, Tystberga Hembygdsförening, Sätterstabygdens Hembygdsförening och Föreningen Lästringebygden, samt från ett antal närboende. Därutöver har ett stort antal namnunderskrifter inlämnats.

Jägareförbundet har beretts tillfälle att lämna synpunkter på de yttranden som inkommit och vad som i övrigt tillförts ärendet. Jägareförbundet har den 23 februari 2009 kompletterat miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet.

Regeringen (Miljödepartementet) har underrättats om den ansökta verksamheten enligt 17 kap. 5 § miljöbalken. Regeringen har den 26 mars 2009 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av underrättelsen.

Jägareförbundet har den 18 maj 2009 beretts tillfälle att inge andrahandsyrkande om alternativ plats för skjutbanan. Jägareförbundet har i yttrande den 20 maj 2009 vidhållit sin inställning att den ansökta lokaliseringen är det bästa och enda alternativet av de redovisade alternativen.

Miljöprövningsdelegationen har den 1 juni 2009 besökt platsen.

SÖKANDENS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Jägareförbundet har sammanfattningsvis anfört följande:

Lokalisering

Jaktskyttebanan lokaliseras vid Klippan inom fastigheten Östra Malma 2:2. Vägledande vid valet av område för den nya banan har varit - förutom ett lämpligt (bästa) läge med hänsyn till jaktvårdsskolans verksamhet och anläggningskostnaderna - att minska bullerutbredning och minimera påverkan på natur- och kulturmiljön.

Planerad verksamhet och lokalisering bedöms vara i överensstämmelse med aktuell kommunal och regional markanvändning vad gäller natur- och kulturmiljö, miljö, hälsa och säkerhet, m.m. enligt Översiktsplan för Båvenområdet - antagen av Nyköpings kommun den 10 oktober 1995 - samt Översiktsplan 2003 för Nyköpings kommun, antagen den 9 september 2003. Planerad verksamhet och lokalisering bedöms inte påverka miljön i Natura 2000-området Likstammen.

Alternativa lokaliseringar

Banans utförande och skyttet kräver att lerduvekastarna (utom för rabbitbanan) kan placeras på en bergrygg/höjd 30-50 meter framför skjutplatserna, så att rätt höjd och hastighet kan erhållas på duvorna samt en viss bullerdämpning i skjutriktningen.

Följande alternativ har studerats:

Norr om befintlig bana vid Lövnäs: Alternativet har den fördelen att all skytteverksamhet kan samlas på en plats. Miljömässigt innebär det emellertid att fastigheterna i Torpestad kan påverkas av buller trots bullerdämpning. Rabbitbanans läge bedöms också ge ökade störningar vid Stockholms universitets zoologiska forskningsstation vid Tove-
torp. Dessutom skulle riskområdena belasta grannmarken och verksamheten behöva regleras i avtal, vilket inte bedöms möjligt efter kontakt med markägaren. Även vägen till Öster Malma kommer delvis att hamna i riskområdet. Av ovanstående skäl har alternativet förkastats.

Mellan Öster Malma och Penningby: Alternativet innebär viss påverkan på naturmiljö och landskapsbild, då det ligger utefter infarten till Öster Malma nordväst ifrån. Det kan också påverka kulturmiljön eftersom det finns fornminnen i området. Förslaget innebär också relativt stora ingrepp i form av schaktning för lerduvekastare och anläggandet av traktorväg bakom lerduvekastarna, vilket innebär avsevärda kostnader. Användningen av idag nyttjad åkermark kommer att begränsas. Miljömässigt innebär alternativet att fastigheterna i Penningby kan komma att påverkas av buller trots bullerdämpning. Alternativet bedöms inte uppfylla de grundläggande krav som jaktvårdsskolan uppställt.

Nygård: Alternativet innebär viss påverkan på naturmiljö och relativt stora och kostsamma ingrepp i form av schaktning för lerduvekastare och anläggandet av traktorväg bakom lerduvekastarna. Den centrala placeringen inne i marken kan även komma att begränsa och binda övrig verksamhet vid jaktvårdsskolan. Stockholms universitets zoologiska forskningsstation vid Tovetorp bedriver sedan länge djurförsök i området, vilket är en hämmande faktor i sammanhanget. Miljömässigt kan alternativet innebära att fastigheterna vid Skogstorp kan komma att påverkas av buller trots bullerdämpning. Alter-

nativet bedöms möjligt om en överenskommelse kan ske med forskningsstationen när det gäller de långsiktiga djurförsöken.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att endast nyttja befintlig skjutbana. Problemet med nuvarande bana är att den inte klarar mer kvalificerad utbildning i hagelskytte trots viss modifiering. De olika banorna låser också varandra, vilket innebär att det är svårt att genomföra breddutbildning parallellt med mindre grupper. Befintlig bana medger inte utbildning i det kvalificerade hagelskytte, som rent tekniskt ställs på dagens och morgondagens jägare och inte heller klarar man att utbilda i den omfattning som kan komma att krävas.

Dessutom ligger hagelbanorna i fastighetsgränsen och vid skjutning faller haglen ner på grannmarken. Idag finns ett avtal med ägaren till grannfastigheten som reglerar verksamheten, men för en fortsättning kräver denne ett minskat hagelskytte.

Nollalternativet är därför ingen möjlig väg.

Verksamhetsbeskrivning

Den planerade skjutbanan består av följande delar:

Skjutplats B med tre fristående lerduvekastare (nr 1, 2 och 3)

Lerduvekastarna är grupperade med ca 5 meters mellanrum och ca 30 meter från skjutplattan och är monterade på en träpall alternativt fabricerad betongplatta (ca 1 x 1 meter) på en bädd av grus. Skjutplattan är 2 x 10 meter och består av en hårdjord yta av grus. Till vänster om skjutplattan, i skjutriktningen, placeras en bullerskärm med en längd av 3 meter och en höjd av 3 meter. Även bakom skjutplattan placeras en bullerskärm med en längd av 10 meter och en höjd av 3 meter. Bullerskärmarna kan utgöras av plank med ljuddämpande material på insidan eller jordvallar.

Skjutplats C med tre fristående lerduvekastare (nr 4, 5 och 6)

Skjutplattans utförande samt lerduvekastarnas gruppering och montering är samma som skjutplats B. Även bullerskärmar anordnas på motsvarande sätt som skjutplats B.

Skjutplats D med tre fristående lerduvekastare (nr 7, 8 och 9)

Skjutplattans utförande samt lerduvekastarnas gruppering och montering är samma som skjutplats B. Även bullerskärmar anordnas på motsvarande sätt som skjutplats B.

Skjutplats E med tre fristående lerduvekastare (nr 10, 11 och 12)

Skjutplattans utförande samt lerduvekastarnas gruppering och montering är samma som skjutplats B. Även bullerskärmar anordnas på motsvarande sätt som skjutplats B.

Skjutplats F rabbitbana med två fristående lerduvekastare (nr 13 och 14)

Till skillnad från övriga banor är detta en bana där lerduvorna kastas utefter en gräsbevuxen eller grusad bana, så att de rullar/studsar på marken. Rullbanan är ca 2 x 30 meter och placerad mellan kastarna. Skjutplattan är 2 x 5 meter med en höjd av ca 1 meter och

består av en hårdgjord yta av grus. Skjutplattan kommer att vara placerad något högre än målplatsen, vilket innebär att skjutning kommer att ske med undergrader.

En parkeringsplats med hårdgjord yta av grus för ca 20 bilar anläggs i anslutning till jaktskyttebanan. WC kommer att ordnas i form av torrklosett. I övrigt anordnas inget hygienutrymme. Lerduvekastarna drivs med batteri, varför det inte krävs någon fast elförsörjning. Jaktskyttebanan är lokaliserad i anslutning till befintlig grusväg. Några nya vägar planeras inte utom upprustning av en befintlig traktorväg bakom lerduvekastarna 1-2 för att underlätta påfyllning av lerduvor.

Planer finns om att låta uppföra en bullerdämpad skyttepaviljong i trä på ca 50 m² med lokal för skyttarnas service samt förrådsutrymme. Skyttepaviljongen omfattas inte av denna ansökan utan en separat bygglovsansökan kommer att inlämnas om och när ärendet blir aktuellt.

Verksamhetens omfattning

Verksamheten på befintlig bana

Öster Malma Jaktvårdsskola kommer även fortsättningsvis att använda befintlig bana för enklare utbildning i hagelskytte, träningsskytte med kula och för avläggande av jägarexamen. Antalet skott under ett år kommer inte att förändras för kulbanorna och uppgår till ca 33 400 för 50-metersbanan och ca 23 200 för älgbanan, varav totalt ca 49 700 (90 %) skjuts vardagar 08.00-18.00, 5 400 vardagar 18.00-21.00 och resterande lördags-söndag 08.00-18.00. Antalet hagelskott kommer totalt att halveras i förhållande till dagsläget p.g.a. den nya banan och uppgå till ca 30 000 skott. Totala antalet skjutdagar uppgår till ca 120, varav huvuddelen vardagar. Det ska observeras att skyttet förekommer på flera banor samtidigt. Antalet dagar kan variera något år från år beroende på kursutbudet. Härutöver kommer den lokala jaktvårdskretsen att nyttja kulbanorna i begränsad omfattning för träningsskytte inför jakt.

Verksamheten på ny bana

Den nya banan kommer i huvudsak att användas för mer avancerad och varierad utbildning och träningsskytte med hagel på skjutplats B-F, där också skottbullret bedöms som helt försumbart. I förhållande till anmälan den 15 november 2004 till Nyköpings kommun har följande förändringar gjorts: planerad trap- och skeetbana (skjutplats A) har utgått och skjutplats F, rabbitbanan, har flyttats till ny plats för att ytterligare minska bullerspridningen till omgivningen.

Skyttet genomförs till huvuddelen (90 %) på dagtid, vardagar, men kan även förekomma i viss omfattning kvällstid samt dagtid lördagar och söndagar. Totalt kommer ca 70 000 skott att avlossas årligen under ca 95 dagar, varav huvuddelen vardagar. Från midsommar till i mitten av augusti är verksamheten av mindre omfattning, med bara enstaka kurser, exempelvis ett kombinerat konfirmations- och jägareexamensläger.

Antalet skjutna skott under ett år har uppskattats utifrån känt kursutbud och tillkommande behov av träningsskytte inför jakt och redovisas nedan. I redovisningen ingår även träningsskytte för den lokala jaktvårdskretsen. Även antalet skjutdagar redovisas

nedan. Antalet dagar kan variera något från år till år beroende på kursutbudet. Observera att skjutning kan förekomma samtidigt både på befintlig bana och den nya banan. Antalet skjutdagar är därför i verkligheten mindre än det som redovisas separat för varje bana.

Antal skott och skjutdagar

Ny bana	Vardagar 08-18	Vardagar 18-22	Lördag- söndag 08-18	Totalt
Skjutplats B-F antal skott	49 500	7 500	14 200	71 200
Dagar	80	20	15	95

Allmänna hänsynsregler

Bevisbörderegeln kan anses vara uppfylld i och med framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen. När det gäller kunskapskravet bedöms detta vara uppfyllt genom den omgivningskartläggning som gjorts för att bedöma störningspåverkan på omgivningen och rådande säkerhetsaspekter. I verksamhetsutövarens planering ingår även kompetensutveckling för bl.a. hälsa, säkerhet och miljö för att ytterligare höja kunskapen. Försiktighetsprincipen kan anses vara beaktad i och med den förändring av skjutplatser som genomförts. Kravet på bästa möjliga teknik ska balanseras efter skälighetsprincipen (miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt) och kan anses ha uppfyllts bl.a. genom byggande av bullerskärmar. Platsvalet av banan har, förutom ekonomiska aspekter, bl.a. styrts av lokaliseringsprincipen för att minimera olägenheter för både miljö och hälsa. Produktvalsprincipen har beaktats när det gäller val av lerduvor.

Miljökonsekvenser och skyddsåtgärder

Bullerpåverkan

Den påverkan som kan ske på omgivningen härrör i huvudsak från skottbullen. Det buller som är dimensionerande i sammanhanget är skytte med kulvapen klass I, d.v.s. älgstudsare och hagelvapen. Eftersom det endast är hagelskytte som kommer att bedrivas på den nya banan redovisas enbart störningsbilden från denna. Förhållandena vid befintlig bana kommer inte att förändras störningsmässigt annat än genom att antalet hagel-skott minskas i förhållande till dagsläget, vilket i sig är positivt.

Ljudnivåberäkningar för den nya banan har utförts av Fortifikationsverket enligt den modell som fastställts av Nordiska rådet och Naturvårdsverket.

Vid lokaliseringen av den nya skjutbanan har utgångspunkten varit gällande riktvärden i Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från skjutbanor (NFS 2005:15) samt de riktvärden som finns för att så få människor som möjligt ska känna sig störda. ”Detta når

man vid bullervärden kring 65-70 dBAI eller därunder.” (sid. 8 i Naturvårdsverkets branschfakta, skjutbanor finkalibrigt skytte, utgåva 5, januari 2006).

Inga till Öster Malma angränsande fastigheter kommer att bli berörda av buller i ljudnivåerna 60-70 dBAI. Bedömningen är att ingen fastighet kommer att ligga över ljudnivån 60 dBAI.

Bullerdämpande åtgärder

Bullerskärmar eller bullervallar kommer att anordnas vid skjutplats B-E. Varje skjutplats förses med en skärm i skjutriktningen, till vänster från skytten sett, med en beräknad längd på 3 meter och en höjd av 3 meter. Bakom skytten utförs en skärm som är 10 meter lång och 3 meter hög. För rabbitbanan har inga åtgärder, som har bullerdämpande effekt, planerats. Vid behov bedöms en bullerskärm kunna byggas ut för att minska ljudutbredningen bakåt mot fastigheterna Malmaön och Sundet.

Utsläpp till luft

Skjutning ger upphov till utsläpp av små mängder krutgaser. Härutöver sker utsläpp till luft genom användning av motorfordon. Tillskottet från den nya skjutbanan bedöms dock vara mycket begränsat och bedöms inte påverka luftkvaliteten i området.

Utsläpp till mark och vatten

Skjutverksamheten medför att hagel, plast från förladdningar, samt rester från lerduvor tillförs marklagren. Inga större vattendrag som berörs finns i området. Vid skytte används endast stålhagel US nr 7,5-9. Inga blyhagel eller hagel av andra tungmetaller kommer att nyttjas. Använda hagel bedöms inte medföra någon form av markpåverkan. Plasten från förladdningarna kommer regelbundet att insamlas och hanteras enligt de kommunala bestämmelserna för avfallshantering.

Av minnesanteckningar från det förnyade samrådsmöte som genomfördes med allmänheten och fastighetsägare den 22 november 2007 (s. 5) framgår bl.a. att de lerduvor som kommer att nyttjas är giftfria s.k. miljöduvor, bestående av majsstärkelse och kalk och saknar tidigare bindemedel i form av PAH (polycykliska aromatiska kolväten). De färger som används i duvorna klassas inte som en miljö- eller hälsofarlig produkt enligt svensk lagstiftning. Duvorna har provats på befintlig bana vid Lövnäs.

Natur- och kulturmiljö

Öster Malma jaktvårdsskola ligger väster om sjön Likstammen, som är klassad som ett Natura 2000-område. Omgivningarna består till huvuddelen av bergig och kuperad barrskogsterräng med inslag av hällmarkstallskog. I området förekommer partier av åker, äng och lövskog. Bostadsbebyggelsen är måttlig och någon egentlig fritidsbebyggelse förekommer inte. Både jaktvårdsskolan och Tovetorps zoologiska forskningsstation, några kilometer västerut, utnyttjar Likstammenområdet för sin utbildning och forskningsverksamhet, bl.a. fältviltets ekologi och annan etologisk och ekologisk forskning. Öster Malma hyser ett rikt djurliv med avseende på däggdjur (älg, hjort, rådjur, vildsvin) och fåglar.

Natura 2000-området Likstammen-Torpesta kvarn är klassat som ett område av

gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet och skyddsområde enligt fågeldirektivet. Gränsen för området går vid strandkanten. Fåglar enligt fågeldirektivets bilaga 1 är fiskgjuse, fisktärna och storlom. Övriga fåglar som utgjort grund för Natura 2000-utpekandet förekommer inte trots att det häckar havsörn i sjön och bedöms därför inte omfattas av ovanstående direktiv. När det gäller övriga arter är större vattensalamander av intresse. Några störningar på djurlivet p.g.a. planerad bana befaras inte. Erfarenheterna från befintlig skjutbana och andra skjutbanor i landet visar att djuren inte störs av skottlossningen. Jägareförbundet anser därför att den planerade verksamheten inte påverkar miljön i området på ett betydande sätt.

Inom planerat område förekommer inte några kulturminnesmärken eller fornlämningar, utom en mindre fornlämning ca 200 meter väster om skjutplats D. Denna bedöms inte påverkas av planerat skytte.

Rekreation och friluftsliv

Skytte är den tredje största idrotts- och fritidsaktiviteten i landet. Den nya skjutbanan kommer att ge Jägareförbundets medlemmar utökade tillfällen till träningsskytte under sakkunnig ledning, utan att detta nämnvärt kommer att inskränka allmänhetens tillträde till området. Riskområdet i terrängen kommer att markeras, dels av säkerhetsskäl, men också för att tillgängligheten ur allmän natursynpunkt inte onödigtvis ska försvåras.

Miljökvalitetsnormer

Planerad verksamhet berörs inte av gällande miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken.

Miljömål

Verksamheten bedöms främst påverka miljökvalitetsmålen *Giffri miljö* och *Levande sjöar och vattendrag*. De åtgärder som planerats bedöms dock inte medföra att verksamheten kommer i konflikt med målen, då planeringen innebär ringa miljöstörning med hänsyn till ekonomiska och tekniska överväganden.

YTTRANDEN

Samrådsyttranden

Sammanfattningsvis har följande synpunkter lämnats vid samrådsmötet:

Flera av deltagarna hade synpunkter på den nya banan och varför man inte kunde bygga ut befintlig bana. En fastighetsägare ansåg att man inte skulle använda riktvärden för bostäder och fritidshus, utan de högre krav som gäller för friluftsområden och där bullernivån bör ligga mellan 60-65 dBAI. Ansågs och påpekades att Öster Malma med omgivande område har en unik karaktär av tyst miljö. Från fastighetsägaren till Torpesta 1:16 påpekades att även om ljudnivån var låg skulle nu flera fastighetsägare utsättas för buller från två skjutbanor och det var dubbelt negativt. I sammanhanget påpekades också att den befintliga badplatsen skulle hamna mellan de båda skjutbanorna. Påtalades att i utsänd informationsskrift angavs att skyttet vid den nya banan till huvuddelen (90 %)

sker på vardagar dagtid – detta är fel. Befarades allvarliga störningar på både djurliv och Natura 2000-området p.g.a. det ökade bullret.

Jägareförbundet har därvid anfört bl.a. följande. Ett utbyggnadsalternativ vid befintlig bana har studerats noga. Jägareförbundet har även försökt att köpa del av omgivande mark från ägaren till grannfastigheten utan resultat. Planerad skjutbana uppfyller riktvärdena även för friluftsområden. Jägareförbundet vidhåller emellertid sin bedömning att det är riktvärdena för bostäder och fritidshus som gäller. Öster Malma och omgivande områden kan inte betraktas som en tyst miljö med hänsyn till förekommande verksamhet i bl.a. skogs- och jordbruk, jakt och skytte, förekommande vägar och trafik, samt flygstråk som går över området. Jägareförbundet har försökt att hitta en plats, som dels uppfyller de krav lagstiftaren ställer på verksamheten och dels innebär så lite störningar på omgivningen som möjligt. Skyttet sker till huvuddelen dagtid vardagar, men inte till 90 %. Av totalt 95 skjutdagar skjuts det på 80 vardagar, vilket blir 84 %. Frågan om störningar på djurliv och Natura 2000-området har redovisats tydligt i ansökan.

Yttranden över ansökan

Sammanfattningsvis har följande synpunkter lämnats:

Naturvårdsverket har anfört att myndigheten bedömer att verksamheten ska betraktas som tillståndspliktig enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (*Natura 2000*). Detta motiveras främst av risken för störning av fågellivet, då området är utpekat som SPA-område enligt fågeldriektivet, och flera av de fågelarter som förekommer i området och motiverat utpekandet är störningskänsliga. Naturvårdsverket bedömer att det är möjligt, men inte säkert, att fågellivet vid sjön kan anpassa sig till den störning som en skjutbana med denna omfattning på verksamheten kommer att innebära. Om skjutbanan tillåts bör det vara ett krav att en oberoende part gör en uppföljning av utvecklingen för fågellivet de följande fem åren efter att en verksamhet påbörjas. Likstammen är en sjö utpekad som riksintresse för naturvården. Detta beror bland annat på värdena knutna till den orörda och störningsfria miljön. Även om fågellivet i området eventuellt kan vänja sig vid och sedan inte påverkas nämnvärt av den störning som en skjutbana skulle innebära, kan anläggandet och driften av en sådan bana få stora effekter på friluftslivet i området. Naturvårdsverket bedömer därför att man vid tillståndsprövningen bör lägga stor vikt vid den föreslagna verksamhetens effekt på ljudmiljön vid sjön och betydelsen för friluftsliv och närboende.

Miljönämnden i Nyköpings kommun har inget att erinra mot att Länsstyrelsen (Miljöprövningsdelegationen) beviljar Jägareförbundet begärt tillstånd. Enligt nämnden bör tillståndet förenas med villkor i enlighet med Naturvårdsverkets branschfakta (januari 2006), samt att tillsynsmyndigheten (nämnden) vid behov kan föreskriva om bullerdämpande åtgärder vid rabbitbanan. Nämnden har därutöver anfört bl.a. följande. Miljökonsekvensbeskrivningen bör inte godkännas, eftersom den på några ställen innehåller påståenden om att ingen miljöpåverkan uppstår eller bedöms uppstå, när det är uppenbart att i vart fall en viss påverkan uppstår. Miljöprövningsdelegationen bör överväga att i beslutet ta in en punkt om ny tillfartsväg till Sundet (Östra Malma 2:12) så att det blir möjligt att lättare ta sig dit utan att passera kraftigt bullerstört område. I miljökonse-

kvensbeskrivningen anges att verksamheten är av mindre omfattning mellan midsommar och mitten av augusti (överst på sidan 3). Miljöprövningsdelegationen bör överväga att ställa upp ett villkor som på något sätt anger ett mätbart mått på detta. Alternativt kan (i likhet med tillståndet för Lövnäs år 1985) provotid beslutas så att frågan kan tas upp igen om behov av detta uppstår. Då (eller nu) kan också övervägas om förbud mot skjutning ska gälla under vissa helgdagar (storhelger).

Kommunledningskontoret i Gnesta kommun har anfört i huvudsak följande. För Gnesta kommun är det angeläget att en skjutbana inte förläggs på den av Jägareförbundet föreslagna platsen invid Likstammen, då kommunens strävan är att följa den vägledande översiktsplanen för Gnesta kommun, där Likstammenområdet utpekats som *opåverkat område*. Gnesta kommun har i sin Översiktsplan 2003 för Gnesta kommun angett att berört område, inklusive Likstammens vattenområde på "Gnestasidan" utgör ett *större opåverkat område som bör skyddas*. Intentionerna om opåverkat område förklaras i Gnesta kommuns översiktsplan som: "För att ge kommande generationer tillgång till orörd natur och behålla viss framtida handlingsfrihet bör större opåverkade områden skyddas mot exploatering." I översiktsplanen anges vidare att under rubriken *Gällande bestämmelser* att: "Stora mark- och vattenområden som obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdets karaktär (3 kap. 2 § miljöbalken)." Enligt kommunens uppfattning är Likstammenområdets främsta karaktär att det är ett tyst område med få bullerstörningar. Tysta miljöer är en bristvara i dagens samhälle och kan för kommunen ses som en naturresurs som har goda möjligheter att utvecklas till ett signum vid marknadsföring av kommunen.

Naturvårdsenheten inom Länsstyrelsen har framfört bl.a. följande. Naturvårdsenheten delar i allt väsentligt Naturvårdsverkets bedömning att verksamheten ska betraktas som tillståndspliktig enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Naturvårdsenheten har även påtalat behovet av att miljökonsekvensbeskrivningen kompletteras bl.a. för tillståndsprövningen enligt Natura 2000-bestämmelserna i miljöbalken och mot bakgrund av det utpekade riksintresset för naturvården.

Sedan miljökonsekvensbeskrivningen kompletterats har Naturvårdsenheten yttrat sig enligt följande vad gäller frågan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken:

Naturvårdsenheten anser att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan lämnas för den ansökta verksamheten, men att tillståndet måste förenas med villkor om att skjutbaneverksamhet inte får bedrivas under tiden den 1 januari - den 30 april, samt att skjutbanan utrustas med bullerdämpande bullerskärmar eller -vallar. För att få underlag för bedömning om eventuellt behov av ytterligare restriktioner och skyddsåtgärder ska sökanden, under en period av fem år, i samråd med tillsynsmyndigheten undersöka och avrapportera effekterna av skjutbaneverksamheten på bestånden av havsörn, fiksgjuse, storlom, fisktärna inom Natura 2000-området Likstammen-Torpesta Kvarn (SE0220357). Naturvårdsenheten lämnar inte något ställningstagande vad gäller tillåtligheten utifrån frågan om verksamheten kan medföra påtaglig skada på området Likstammen-Trön, som är utpekad som riksintresse för naturvården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

I sin bedömning har Naturvårdsenheten uttalat bl.a. följande:

.../... ”Naturvårdsenheten konstaterar att tillkommande skjutbaneverksamhet i mindre grad kan påverka förutsättningarna att vidmakthålla gynnsam bevarandestatus i området och uppfylla bevarandemålen inom Natura 2000-området för bestånden av fiskgjuse, storlom och fisktärna. Detta dels beroende på antalet häckningar inom Natura 2000-området i stort, men dels också på de direkta erfarenheter som finns av häckningar av dessa arter i närheten av befintlig skjutbaneverksamhet. Att definitivt säga att dagens verksamhet inte har någon påverkan alls kan däremot vara svårt eftersom det är okänt vilken häckningsnumerär som hade varit om ingen skjutbaneverksamhet funnits vid Öster Malma.” .../...

Vad gäller havsörn har Naturvårdsenheten anfört bl.a. följande:

.../... ”För beståndet av havsörn som det nu ser ut inom Natura 2000-området så innebär varje häckningsmisslyckande att bevarandemålet, som är satt till minst ett par, inte uppfylls. Havsörnen är också den art som påbörjar sin häckning tidigast, med häckningsförberedelser redan från januari och en äggläggning som i dessa delar av landet sker i kring mitten av mars med en därpå följande ruvningsperiod på 35-38 dygn. .../... Naturvårdsenheten föreslår mot denna bakgrund att skjutbaneverksamhet inte får bedrivas under tiden januari-april.” .../...

Samhällsbyggnadsenheten (kulturmiljögruppen) inom Länsstyrelsen har framfört att lerduvekastarna 7, 8, och 9 (skjutplats D) hamnar för nära fornlämningarna Ludgo 136:1 (en stensättning) och Ludgo 189 (en stensträng). Lerduvekastarna måste därför placeras närmare åkern, nedanför berget. Även lerduvekastarna 4, 5 och 6 (skjutplats C) skulle kunna placeras närmare åkern, d.v.s. nedanför berget för helhetsintrycket av fornlämningsområdet, detta är dock inte ett krav.

Naturskyddsföreningen i Södermanlands län motsätter sig placeringen av skjutbanan och har anfört bl.a. följande. Naturskyddsföreningen anser att Likstammen gör störst samhällsnytta som natur- och friluftsområde. Att etablera bullrande verksamhet i en förhållandevis tyst vildmarksmiljö är dålig resurshushållning. Jakten är ett viktigt redskap för faunavården i samhället. Trots detta är den av många ifrågasatt. Att förlägga en skjutbana så att den stör upplevelsevärden i viktiga och värdefulla naturområden och därmed riskera att skapa ytterligare konflikter är därför en dålig strategi även ur jaktens egen synvinkel. För jaktens skull, förlägg skjutbanan till ett område där ljudmiljön redan är ianspråktagen. Den föreslagna placeringen blir än mer anmärkningsvärd då det uppges finnas en alternativ lokaliseringsmöjlighet, Nygård, i ett område utan konflikter med Europeiska naturvärden och riksintressen. En plats där ljudmiljön redan är påtagligt påverkad genom direkt närhet till väg 223.

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) har anfört i huvudsak följande. Av de framställda alternativen är det främst alternativet Klippan som kommer att medföra påverkan på kända ”värden” ur ett fågelskyddsperspektiv. Övriga alternativ är att betrakta som relativt likvärdiga och orsaka mindre störning på känsliga arter. FSO finner det svårt att i dagsläget kunna bedöma om ”eko effekter” skulle kunna uppkomma i området. FSO bedömer att de arter som inom ramen för Natura 2000 listats som häckande i sjön (fisktärna, fiskgjuse, och storlom) inte borde störas i någon nämnvärd grad. Samtli-

ga arter födosöker i sjön i anslutning till området, men förväntas att anpassa sig till den störning skjutbanan kan tänkas orsaka, under förutsättning att bullerdämpande åtgärder genomförs på ett tillfredställande sätt. Det förekommer i området även en hotad art vars häckningsstatus varit något oklar sedan boet raserats av naturliga orsaker år 2007. Studier har verifierat en återetablering. I vilken grad denna art skulle störas av en anläggning i området är svårt att bedöma. Enligt expertis är vissa individer och par känsligare för störning än andra. Principiellt förordas alltid en väl tilltagen skyddszon runt häckplatser för hotade arter. Noteras bör också att det alltid är av vikt att tillräckliga buffertzoner skapas och vidmakthålls vid ett SPA-område för att minimera menlig påverkan på fågellivet. Huruvida 300 meter räcker är svårt att bedöma. För att säkerställa att värden inte påverkas förordas allmänt 1 000 meter. Med hänsyn taget till detta torde något annat alternativ på lokalisering för anläggningen vara att föredra.

Bälinge Hembygdsförening, Svärta Hembygdsförening, Tystberga Hembygdsförening, Sätterstabygdens Hembygdsförening och Föreningen Lästringebygden har framfört bl.a. följande. Argumentationen om det rika fågel- och djurlivet vid sjön har förts av andra intressenter. För hembygdsföreningarna är det främsta intresset att skydda den unika totalupplevelsen av natur, bad i en sjö med ypperlig vattenkvalitet, vandringsmöjligheter i orörd skogsmiljö, vinteraktiviteter och framför allt - tystnaden. Eftersom alternativa lokaliseringsmöjligheter finns måste det stora allmänintresset här väga tyngre än särintressen.

26 närboende har yttrat sig och sammanfattningsvis framfört att de inte kan acceptera att ytterligare en skjutbana placeras vid/i närheten av den Natura 2000-klassade sjön Likstammen av följande anledningar:

1. Lokaliseringen av skjutbanan är inte prövad mot Natura 2000.
2. Skjutbanans placering är inte förenlig med fågeldirektivet i Natura 2000.
3. Skjutbanans placering är inte förenlig med habitatdirektivet i Natura 2000.
4. Riksintresset för naturvård skadas påtagligt, vilket inte är förenligt med miljöbalken.
5. Relevant miljökonsekvensbeskrivning saknas.
6. Likstammens mycket höga värde för rekreation och friluftsliv förstörs.
7. Läget vid Likstammen påverkar många människor negativt.
8. Skjutbanans placering orsakar för höga ljudnivåer i rovfåglarnas insjöskärgård och i en relativt tyst vildmarksmiljö.
9. Det finns andra lösningar och placeringar med betydligt mindre miljöpåverkan.
10. Jägareförbundets uppdrag kräver inte en lokalisering vid sjön Likstammen.
11. Sveriges ledande miljöorganisation säger nej till placeringen med hänvisning till Natura 2000.

De närboende har till stöd för sin talan åberopat uttalanden från sex forskare och artspecialister samt från Naturskyddsföreningen och Kommunstyrelsen i Gnesta kommun.

Olle Grönberg och Jenny Alm, lagfarna ägare till fastigheten Östra Malma 2:6, har därutöver anfört bl.a. följande. Miljön, och då inte minst ljudmiljön, har spelat en stor roll för dem vid val av bostadsort. Det lugn som präglar området är ovärderligt, både för de själva som permanentboende, och för tillfälliga besökare i området. Vid ett eventuellt

byggande av skjutbana på den föreslagna platsen kommer krav på full ekonomisk kompensation att resas.

Ulf Berglund har anfört i huvudsak följande. Trots placeringen av den befintliga banan vid Lövnäs, med av naturen och av jaktvårdsskolan luddämpande material, hörs skotten från skjutbanan ca 10 kilometer i alla skjutriktningar. Den föreslagna placeringen av ny skjutbana vid Klippan är mycket illa vald och verkar följa minsta motståndets lag. Samhällsutbyggnaden ställer ökande krav på avsättning och bevarande av orörda naturskyddsområden, där människan kan "stressa av" och finna ro och stillhet. Likstammen med närliggande markområden utgör ett sådant unikt område.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Jägareförbundet har sammanfattningsvis bemött inkomna synpunkter enligt följande:

Jägareförbundet kan med tillfredsställelse konstatera att Miljönämnden i Nyköpings kommun inte har något att erinra mot att begärt tillstånd beviljas. Det är Jägareförbundets uppfattning att friluftslivet inte kommer att begränsas av planerad bana. Friluftslivet kommer att ha tillträde till alla områden, utom det begränsade skogsområde som utgör riskområde vid skytte. Likstammenområdet omfattar tusentals hektar mark och vatten, men av de närboendes beskrivning skulle man kunna tro att friluftslivet är koncentrerat till området runt Öster Malma, vilket inte är fallet. Det är sant att ett visst skottbullen kommer att uppstå framförallt vissa vardagar från den jaktanpassade skjutbanan med dolda lerduvekastare, men skjutriktningen är in mot land från Likstammen. Skytte sker bara 95 dagar per år, d.v.s. sammanlagt tre månader av årets tolv. Skyttet är inte heller jämnt fördelat över säsongen, utan kommer att ske i perioder främst tisdagar-torsdagar. Lördagar och söndagar är till huvuddelen skjutfria utom 15 dagar per år. Då friluftslivet till huvuddelen förekommer på helger och då skyttet är minimalt från midsommar till den 1 augusti, måste eventuella störningseffekter bedömas som ringa. Jägareförbundet vill med kraft bestrida att området runt Öster Malma är ett tyst område. Dessutom har bullerdämpande åtgärder vidtagits som innebär att ljudnivån för den närmaste omgivningen ligger under 60 dBAI och är ännu lägre i de norra och östra delarna av Likstammenområdet. Ljudnivån motsvarar vanlig samtalston.

Enligt Jägareförbundets uppfattning påverkas inte Natura 2000-områdets bevarandestatus av planerad skjutbana. Sjös naturvärden kommer inte att hotas. Den störning som kan uppstå är i form av skottbullen. Bullernivån vid skyttet är emellertid låg och den störning som uppkommer bedöms därför inte påverka området på ett betydande sätt. Påståendet att fågellivet skulle utarmas och att inga nya fågelindivider skulle etablera sig i området är ett skräckscenario utan verklighetsförankring. Det är ju väl känt att fåglar födda på en lokal återvänder till denna för häckning som vuxna. Det kan därför antas att dessa individer redan som ungfåglar vant sig vid skottbullen. Utvecklingen i den del av Likstammenområdet där Jägareförbundet varit etablerad i mer än 50 år bär syn för det påståendet. Jägareförbundet är villigt att, efter banan är byggd, bekosta en studie som utförs i samverkan med Länsstyrelsen för att visa att banan inte kommer att innebära den störning för Likstammens fåglar som hävdats. Jägareförbundet har hela tiden för-

sökt att hitta alternativ där inga fastigheter blir störda av buller inom de riktvärden som rekommenderas enligt NFS 2005:15. Förbundet anser att detta är styrande i sammanhanget. En sådan risk finns med alternativet Lövnäs. En eventuell störning av fågel i Likstammen har även vägts in i sammanhanget, men har fått en lägre prioritet. Yttrandet har även inkommit från intressenter som inte bedöms vara sakägare, bl.a. Gnesta kommun, hembygdsföreningar och Ulf Berglund (Veda Säteri). Därför bör deras yttranden inte beaktas. Detta gäller även insamlade namnlistor som är påskrivna av icke sakägare. I sammanhanget bör även klarläggas om handläggaren på Kommunledningskontoret i Gnesta kommun har varit behörig att yttra sig för kommunen.

Vad gäller Naturvårdsenhetens yttrande rörande frågan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken har Jägareförbundet anfört i huvudsak följande:

Jägareförbundet har i ansökan erbjudit sig att undersöka och klarlägga eventuella effekter av skjutbaneverksamheten på aktuella fågelarter i Natura 2000-området. Föreslagen undersökning bör göras i samverkan med Länsstyrelsen (och inte i samverkan med tillsynsmyndigheten, Nyköpings kommun), som bedöms inneha en helt annan kompetens i dessa frågor än kommunen.

När det gäller fågelarter, som ska skyddas enligt Länsstyrelsens bevarandeplan för Natura 2000-området kan konstateras att havsörn ingår som ett tillägg som inte är beslutat av Regeringen.

Naturvårdsenhetens förslag till villkor med förbud för skytte januari-april förutsätter att havsörnen häckar vid den kända boplaten, vilket inte alltid är fallet. Som tidigare redovisats finns det ofta flera boplatser i ett havsörnsrevir, som används omväxlande. Om den kända boplaten inom Natura 2000-området inte används vid häckning så bör villkoret utgå.

Även om havsörnen häckar på denna kända plats bedöms villkoret vara i hårdaste laget, särskilt då havsörnarna runt Öster Malma inte bedöms som störningskänsliga med tanke på det antal som brukar uppträda i området både tidig vår, höst och vinter, trots genomförda skytteaktiviteter. När det gäller störningar på havsörn anger Naturvårdsverket i sin rapport 5351 att skogsbruk, båttrafik och friluftsliv är de förhärskande störningarna. Skall skytteverksamheten förbjudas januari-april bör i konsekvensens namn även fiske med och utan båt, skridskoåkning och övrigt friluftsliv förbjudas runt havsörnens boplaten samma tid.

Jägareförbundet önskar naturligtvis inte att havsörnens häckning ska spolieras p.g.a. Jägareförbundets skytteverksamhet. Ett skytteförbud januari-mars kan utan vidare accepteras. Jägareförbundet har emellertid behov av att kunna starta och genomföra skytte vid planerad bana även under april, helst första april, men senast den 15 april.

Det har i olika sammanhang konstaterats att bullerkänslighet är individuell även för fåglar. Bullerkänsliga individer anses därför välja bort bullriga områden. Jägareförbundet bedömer enligt tidigare redovisning (se *Komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen*, nedan) att individerna runt Öster Malma inte är bullerkänsliga och därför borde det

vara tillräckligt med ett skytteförbud januari-mars. För att fastställa detta föreslås att Jägareförbundet i samverkan med Länsstyrelsen, genomför ett skytteprov vid några tillfällen i slutet av mars 2010 för att genom observationer klarlägga om skyttet innebär att havsörnen blir så störd att den lämnar boet. Skulle det visa sig att så är fallet, vilket Jägareförbundet inte bedömer troligt, så accepteras ett skytteförbud även under april månad. Jägareförbundet föreslår därför att villkoren i denna fråga anpassas till denna möjlighet. Jägareförbundet hemställer att Naturvårdsenhetens förslag till villkor fastställs med de ändringar som Jägareförbundet föreslagit.

Som svar på yttrandet från Länsstyrelsens samhällsbyggnadsenhet (kulturmiljögruppen) angående placering av lerduvekastare i förhållande till befintliga fornlämningar har Jägareförbundet anfört bl.a. följande. Lerduvekastarna är enligt den tekniska beskrivningen monterade på en träpall, alternativt en fabricerad betongplatta, beroende på markbetskaffenhet och läge, båda 1 x 1 meter. Någon annan påverkan på marken/berget än en markbädd av grus är inte planerad. Vid kontakt med kulturmiljögruppen framkom att läget på kastarna i ansökan är något svårbedömt och att det finns risk att de påverkar skyddszonen runt fornlämningarna även om inte själva fornlämningen berörs. Enligt ansökan kommer kastarna att placeras ca 30 meter från skjutplattan. På gula kartan i skala 1:20 000 ligger fornlämningarna i området på berget ca 80 meter från åkern nedanför berget. Detta stämmer också ganska bra med de koordinater som anges i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister. För att inte påverka aktuella fornlämningar och komma till rätta med eventuella problem föreslår Jägareförbundet att kulturmiljögruppen medverkar vid utplaceringen av aktuella lerduvekastare. En eventuell förändring av några kastares placering bedöms inte påverka projektet eller ljudnivåutbredningen då skjutplatserna inte kommer att förändras.

KOMPLETTERING AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Sammanvägd (kumulativ) utbredning av bullerstörningen

Vid samtidig användning av befintlig skjutbana och olika lokaliseringsalternativ, är någon sammanvägning av ljudnivåerna - så att omgivningen upplever en ökad bullerstörning - inte sannolik, varken när det gäller fåglar eller människor. Avståndet mellan bannorna är i det närmaste alternativet (Klippan) ca tre kilometer. Ljudtrycksnivån från två närliggande bullerkällor kan vid en sammanlagring öka med högst 3 dBAI, vilket för de allra flesta inte är en märkbar förändring. Vid 6 dBAI - vilket motsvarar en fördubbling av ljudtrycket - kan en förändring i ljudnivån uppfattas av det mänskliga örat, men det krävs en ökning med 8-10 dBAI innan ljudet subjektivt upplevs som betydligt högre. Någon kumulativ störningseffekt p.g.a. en sammanvägd ljudnivå bedöms därför inte föreligga.

I de studerade alternativen är det bara i alternativet Klippan som bullernivåer mellan 60 och 70 dBAI delvis berör Likstammen nordost om banan på en yta av ca 40 hektar. I övriga alternativ hamnar inga bullerkurvor inom Natura 2000-området. Även 60 dBAI-kurvan från befintlig älgbana, ligger till en liten del, ca sex hektar, i kanten av den södra delen av Likstammen. För huvuddelen av Likstammen, exempelvis de centrala delarna

på motsatta sidan i förhållande till Klippan och i de norra och södra delarna av Likstammen, bedöms ljudnivån ligga under 50 dBAI. Ljudnivån minskar med 6 dBAI för varje fördubbling av avståndet från störningskällan.

När det gäller den utbredning, d.v.s. den yta av Natura 2000-området som påverkas av beräknade bullernivåer, uppgår den således till högst 46 hektar (5 %) av den totala arealen på 927 hektar vid en samtidig användning av befintlig bana och alternativet Klippan. Att uppkomna bullernivåer skulle hota bevarandestatusen i Natura 2000-området bedöms därför inte sannolikt.

Att ändra skjutriktningar för de olika alternativen bedöms inte vara tekniskt möjligt med hänsyn till terrängen och strävan att inga bostäder eller fritidshus ska utsättas för bullerstörningar över riktvärdena i NFS 2005:15. En viss möjlighet att dämpa bullret bakåt finns vid den s.k. rabbitbanan (F), genom att bygga bullerplank i likhet med övriga skjutstationer (B-E). Detta bedöms kunna dämpa bullerutbredningen bakåt med ca 5 dBAI och något minska utbredningen i Natura 2000-området.

Förväntade kumulativa störningseffekter

Nedan följer en redovisning av förväntade kumulativa störningseffekter orsakade av skyttet med kringverksamhet (buller, transporter, besök) i kombination med det rörliga friluftslivet under året för de olika lokaliseringsalternativen.

Likstammenområdet omfattar tusentals hektar mark och vatten. Omfattningen och frekvensen av friluftslivet och andra typer av aktiviteter i hela detta område har inte kunnat klarläggas då någon sådan redovisning inte föreligger (har hittats).

Enligt Jägareförbundets uppfattning är det rörliga friluftslivet av liten omfattning i hela området mellan Öster Malma och Stora/Lilla Råggärdet där de tre alternativen finns. Besökare på Öster Malma rör sig nästan uteslutande runt slottet och slottsparken, eller deltar i den utbildning eller de jaktaktiviteter som Jägareförbundet anordnar under hösten. Övriga personer som rör sig i terrängen under året är lätt räknade. Svampplockning, bad och fiske är de dominerande sysselsättningarna. Närboende utnyttjar under badsäsongsen det s.k. klippbadet (som iordningställts av Öster Malma) sporadiskt under vardagar och mer frekvent under helger, då det normalt är en handfull badande under lördag och söndag. För fiskeintresserade säljer jaktvårdsskolan fiskekort till de tre sjöarna Båven, Likstammen och Malmasjön. År 2008 såldes totalt 26 kort, varav sju berörde Malmasjön, så även fisket är av liten omfattning.

Frekvensen för svampplockning är svår att mäta. Bedömningen erfarenhetsmässigt är dock att det mest är personal från Öster Malma som plockar svamp på aktuellt markområde. Det är Jägareförbundets uppfattning att det friluftsliv som förekommer inte kommer att begränsas i någon större utsträckning av planerad bana oavsett alternativ. Friluftslivet kommer att ha tillgång till alla områden utom det begränsade skogsområde som utgör riskområde när det skjuts. Riskområdet kommer dessutom att vara noga utmärkt i terrängen.

En viss bullerstörning kommer att uppstå framförallt vissa vardagar, oavsett alternativ. Av dessa är det endast Klippan, där banan kommer att ligga 400-700 meter från Likstammens strand, som i någon mån påverkar Natura 2000-området.

När det gäller kringverksamheter och nya besöksströmmar skiljer sig inte dessa mellan de olika alternativen. Ingen annan verksamhet än skytte är planerad på respektive plats. Utefter vägen till Nygård och i området runtomkring genomförs dock redan idag exkursioner och guidade turer. Transporten till banan kommer normalt att ske med bil på de ”privata” vägar som finns, varför det blir en viss ökning av biltrafiken, med längst transportsträckor till Nygård och kortast till Klippan. Detta bedöms dock ha ringa påverkan på eventuellt friluftsliv i området och bedöms inte ge några störningseffekter på Natura 2000-området eller några sammanvägda störningseffekter som kan ha betydelse i sammanhanget.

Eventuellt friluftsliv förekommer till huvuddelen på helger under sommaren och tidig höst. På sommaren under semesterperioden även vardagar. Då skyttet med kringverksamhet till huvuddelen sker på vardagar och är mycket begränsad under sommaren bedöms uppkomna störningseffekter som ringa.

Eventuella störningseffekter på utpekade fågelarter

Beskrivning av eventuella störningseffekter på utpekade fågelarter (fiskgjuse, storlom, fisktärna och havsörn) för olika lokaliseringalternativ:

I Länsstyrelsens bevarandeplan för Likstammen-Torpesta Kvarn finns förslag till bevarandemål. När det gäller fåglar föreslås följande mål uttryckt i minst antal häckande par: Fiskgjuse 10, Storlom 10, Fisktärna 5, Berguv 1, Havsörn 1. Målen kommer att preciseras efter att en planerad basinventering genomförts. Enligt uppgift har en sådan ännu inte påbörjats trots att det är snart tre år sedan bevarandeplanen fastställdes och stor osäkerhet föreligger därför om populationens omfattning när det gäller vissa arter.

Under rubriken hotbild i bevarandeplanen beskrivs några hotbilder för de utpekade Natura 2000-arterna. Generellt utpekas ett närgånget friluftsliv som ett hot för alla arter. Bullerstörning från båttrafik är en annan störning.

När det gäller att bedöma störningseffekter från skjutbanor finns det få vetenskapliga undersökningar eller studier där det undersökts hur olika arter reagerar på skottbuller. Ett underlag som är tillgängligt är Naturvårdsverkets rapport 5351 april 2004, ”Effekter av störningar på fåglar”.

Enligt rapportens slutsatser kan fåglar störas av olika ljud- och synintryck. Kortvariga plötsliga störningar i form av någon typ av buller där fåglarna uppfattar intrycken som en plötslig fara bedöms ge skrämseffekter så att fåglarna flyr, medan en kontinuerlig ljudstörning inte anses ge upphov till samma skrämseffekt. Många studier pekar istället på att fåglarna i ganska stor utsträckning kan vänja sig vid en ljudstörning.

Det framgår att störningar har rapporterats vid militära övningar för änder och rovfåglar, men att reaktionerna var störst vid avfyrning av tunga vapen, kanoner/granatkastare. Då övningar började med lätta vapen, gevär eller motsvarande, med betydligt lägre ljudnivåer vände sig fåglarna och reaktionen på tyngre vapen blev mindre. Vid studiet av vithövdad havsörn bedömdes effekterna av skjutning som små i jämförelse med annan störning i området, flyg, båttrafik.

Det saknas en redovisning av effekter från finkalibriga vapen men redovisas att militära övningsområden ofta hyser en rikare fågelfauna än omgivningen, trots skjutningar.

I rapporten finns också beskrivet andra störningar. När det gäller Natura 2000-arterna utpekas ett närgånget friluftsliv generellt som ett hot för alla arter. Bullerstörning från båttrafik är en annan störning. När det gäller störningar från båtar anses det att fåglar kan störas av båtliv i alla dess former, kanoter, segling, vindsurfare utan att motorer är inblandade. När det gäller störningar från friluftslivet, som i många fall koncentreras till stränderna (t.ex. bad, camping, fiske, fågelskådning) reagerar fåglar ofta kraftigare på en fotgängare än ett fordon. Fåglar anses också mer känsliga för aktivitet längs stränderna än ute på vattnet.

När det gäller kumulativa effekter redovisas som en möjlig slutsats att en enskild störningsfaktor har minst additiv effekt om den samlokaliseras med andra störningar.

Det finns experimentella studier om skrämselförsök med hjälp av olika bullerkällor, vilka handlar om att avhysa fåglar från flygplatser för att förhindra kollisioner eller skydda växande grödor. Även om man inte kan dra några långtgående slutsatser av dessa försök har det visat sig att fåglarna ganska snabbt vänjer sig vid bullret om det upprepas kontinuerligt och den eftersträvade skrämseffekten uteblir.

Även om man kan få viss vägledning när det gäller störningskänslighet och störningseffekter av redovisade studier är det viktigt att jämföra dessa med de erfarenhetsmässiga iakttagelser som kan hämtas från dagens verksamhet vid Öster Malma och den skjutbanemiljö som finns inom Försvarsmakten med fastighetsägaren Fortifikationsverket, som till del kan liknas vid den som kan förväntas vid planerad skjutbana på Öster Malma när det gäller bullerutbredning.

Inom de s.k. försvarsfastigheterna som förvaltas av Fortifikationsverket finns idag 53 Natura 2000-områden (162 000 hektar). I samtliga fall har områdena förvaltats under en lång tid för bl.a. skjutning med finkalibrig ammunition. Fortifikationsverkets erfarenhet är att fåglar eller andra djur inte påverkas negativt av verksamheten inom Natura 2000-områdena. I de flesta fall är det i stället så att verksamheten troligen bidragit till att skapa förutsättningar för de arter som ska skyddas inom Natura 2000-områdena. Detta framgår även av de inventeringar som utförts på uppdrag av Naturvårdsverket och länsstyrelser, som visar att de flesta militära övningsområden generellt uppvisar en större mångfald och högre naturvärden än angränsande områden. Det finns enligt Fortifikationsverket inget belägg för att skottbullen från finkalibrig ammunition skulle medföra någon påtaglig påverkan på fågellivet. Försvarsmakten redovisar liknande erfarenheter.

Ovanstående slutsatser stämmer väl överens med bl.a. Naturvårdsverkets rapport 5351 och den studie av svenska övningsfält som Naturvårdsverket genomförde 1989, där slutsatsen var att dessa generellt var rikare på fauna och flora än omgivande marker. En bidragande orsak kan vara att fåglar och markdjur p.g.a. tillträdesförbud är mindre utsatta för andra störningar.

Ett exempel från Musköområdet i Stockholms län kan belysa detta när det gäller berguv som häckade både på ön Jungfruhuvud och Stora Skramsö ca 2 000 respektive 600 meter från skjutbanan på Musköbasen. Paret på den närmaste ön fick varje år fram en kull trots kontinuerligt skytte, medan paret lägre bort misslyckades p.g.a. störningar från inresserade fågelskådare. Skillnaden mellan platserna var i detta fall att det var tillträdesförbud på den närmaste ön.

Jägareförbundet har bedrivit utbildningsverksamhet, jakt och skytte på sin kursgård Öster Malma vid Likstammen sedan år 1947 utan att detta har menligt påverkat den biologiska mångfalden i området, utan tvärtom bidragit till denna. Miljövården har alltid varit en ledstjärna i verksamheten. Det finns också åtskilliga erfarenheter från Öster Malma att skottbullen har ringa eller ingen betydelse i sammanhanget. Exempelvis har fiskgjusen och storlommen under alla år häckat nära en tidigare och även nuvarande skjutbana på Öster Malma. Havsörnen både häckar och övervintrar i området och under sen höst och vinter år 2008 har upp till ett tiotal havsörnar observerats i området, trots pågående skytte och jaktaktiviteter.

Ovanstående styrker den uppfattning Jägareförbundet redovisat i tidigare miljökonsekvensbeskrivning.

De aktuella häckningstiderna för Natura 2000-arterna är något skilda åt (och redovisas i Jägareförbundets komplettering). Det har antytts att utpekade arter är särskilt känsliga i samband med häckning och då skulle kunna påverkas av genererat skottbullen. Enligt Jägareförbundets uppfattning kan motsatsen lika gärna gälla, d.v.s. att fåglarna har så starka band till sin häckningsplats och de håller fast vid den trots vissa störningar. Det finns åtskilliga erfarenheter från både Öster Malma och andra skjutbanor att skottbullen har ringa eller ingen betydelse i sammanhanget. När det gäller havsörn bedömer Jägareförbundet exempelvis att skridskoåkning, som sker i januari/februari när det är is, kan vara betydligt mer störande för häckningen än eventuellt skottbullen.

Enligt tillgänglig kunskap är vissa individer känsligare än andra, men de par som häckar eller de arter som förekommer i anslutning till Öster Malma torde sedan länge vara anpassade till området.

Natura 2000-områdets bevarandestatus

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade naturtyperna och arterna.

Enligt Jägareförbundets uppfattning påverkas inte Natura 2000-områdets bevarandestatus av planerad skjutbana. Sjöns naturvärden kommer inte att hotas. Bullernivån vid

skyttet är låg och ljudnivåerna ligger för huvuddelen av Likstammen under 50 dBAI, vilket är normal samtalsnivå.

Med bevarandestatus för en art avses summan av de faktorer, som påverkar arterna och som på lång sikt kan påverka utbredningen och mängden hos populationerna. En arts bevarandestatus anses gynnsam när den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin miljö, att artens utbredningsområde varken minskar eller kommer att minska inom en överskådlig framtid samt att det finns och sannolikt kommer att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens population ska bibehållas på lång sikt.

Enligt Naturvårdsverkets handbok 2003:9 "Natura 2000 i Sverige" bör en störning ställas i relation till arternas population och utveckling i området snarare än effekterna på ett enskilt par eller en enskild individ (Allmänt råd till 7 kap. 28 b § miljöbalken). Det väsentliga i sammanhanget är om störningen är av en sådan omfattning att den på ett betydande sätt försvårar för arten/arterna att fortleva i uthålliga bestånd. Den störning som kan inträffa måste vara betydande för att utgöra ett hinder. Ett visst mått av störning kan alltså tillåtas. Det bedöms i sammanhanget inte möjligt att identifiera absoluta tröskelvärden.

Störningen från skottbullret kan inte anses vara betydande. Jägareförbundet bedömer med stöd av tidigare redovisning att uppkomna störningseffekter inte kommer att påverka aktuella arter i Likstammen på ett så betydande sätt att deras livsmiljö och utveckling hotas på lång sikt. Den aktuella verksamheten sammanvägt med andra verksamheter bedöms inte innebära en skada på de livsmiljöer som avses skyddas i området.

Riksintresset för naturvården i området Likstammen-Trön

Inledningsvis kan konstateras att Öster Malma och aktuella lokaliseringalternativ ligger i den västra kanten och i utkanten av riksintresseområdet. När det gäller värdeomdömen för området enligt aktuellt registerblad beskrivs egentligen bara två områden, nämligen sjön Likstammen och Trönområdet, som utgör huvuddelen av markarealen i riksintresset och är beläget öster om Likstammen. Likstammen med angränsande landområden klassas som högsta naturvärde (klass 1), medan Trön klassas som mycket högt naturvärde (klass 2).

Naturvårdsenheten har poängterat att hela riksintresseområdet är utpekade med huvudkriteriet B "Väsentligen opåverkade naturområden" och stödskriteriet Naturlighet (orördhet). Från Jägareförbundets sida anses kriterierna vara missvisande när det gäller Öster Malma-området.

En central fråga är också hur hushållningsbestämmelserna ska betraktas i detta fall. Bestämmelserna i 3 kap, miljöbalken utgår från att man så långt möjligt ska kunna utnyttja mark- och vattenområden för flera olika ändamål samtidigt genom god planering och hänsyn för respektive verksamhet. Hushållningsbestämmelserna är inte i första hand skyddsbestämmelser. Det väsentliga för bedömningen av ett område enligt 3 kap. miljö-

balken är att vid en ändrad markanvändning värdena för riksintresset inte skadas påtagligt.

En viktig fråga i sammanhanget är således vad som menas med påtaglig skada på naturmiljön. Med begreppet avses enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (Naturvårdsverkets handbok 2005:5, Allmänna råd för tillämpning av 3 kap. 6 § miljöbalken) följande: Påtaglig skada på naturmiljön kan uppstå om en åtgärd mer än obetydligt kan skada något eller några av de naturvärden som utgör grunden för riksintresset. Även om den negativa påverkan förväntas pågå under en kortare tid bör den anses utgöra en påtaglig skada om den kan bli så stor att området förlorar sitt värde som riksintresse. En negativ påverkan som är irreversibel, d.v.s. inte kan återskapas eller ersättas om den en gång förstörs, bör anses utgöra påtaglig skada.

Skottbullret kommer inte i något av alternativen att påverka huvuddelen av riksintresseområdet, d.v.s. de norra, södra och östra delarna av Likstammen samt Trönområdet och bedöms därför inte vara av någon ekologisk, biotop- eller artbevarande betydelse och heller inte innebära någon påtaglig skada för de naturvärden som utgör grunden för riksintresset.

Översiktplanerna i Nyköpings och Gnesta kommuner

Likstammenområdet är utpekade som större opåverkat område i översiktsplanerna för Nyköpings och Gnesta kommuner.

Först kan konstateras att med Likstammenområdet avses hela området runt Likstammen som är på åtskilliga tusen hektar och inte i första hand det begränsade område på ca 600 hektar som ligger i anslutning till Öster Malma.

När det gäller naturmiljön redovisar Nyköpings kommun att större delen av kommunens yta är på något sätt påverkad av olika typer av verksamheter. Det finns dock några större sammanhängande områden som är mindre påverkade. Dessa betecknas som "större opåverkade områden". Likstammen är ett av dessa områden. Anledningen till att vissa områden pekats ut beror på att man i så stor utsträckning som möjligt ska utnyttja redan ianspråktagen mark för bebyggelse och anläggningar om alternativ lokalisering finns. När det gäller planerad skjutbana finns inga andra alternativ än en lokalisering i anslutning till jaktvårdsskolan.

Som tidigare redovisats strider föreslagen lokalisering inte mot kommunens översiktsplan och Jägareförbundet kan konstatera att Miljönämnden i Nyköpings kommun inte har något att erinra mot att begärt tillstånd beviljas.

Planerad skjutbana bedöms inte i något hänseende beröra markområden i Gnesta kommun.

I sammanhanget kan också konstateras att inget av de områden, som i kommunernas översiktsplaner är betecknade/utpekade som opåverkade områden är avsatta som fri-luftsområden med särskilda krav på en tyst miljö.

Jägareförbundets sammanfattning och slutsatser

Det saknas forskning när det gäller att bedöma störningseffekterna från skottbullen på olika Natura 2000-arter. ”För de flesta arter och naturmiljöer saknas så detaljerad forskningskunskap att den direkt kan användas i förvaltningssammanhang för att t.ex. förut säga miljökonsekvenser eller föreslå åtgärder.” (NV rapport 5351). Därför anser Jägareförbundet att praktiska erfarenheter dokumenterade under lång tid bör tillmätas stor betydelse när det gäller att bedöma störningseffekter på olika arter.

Två statliga myndigheter, med stor erfarenhet av finkalibrigt skytte och Natura 2000-områden, som Jägareförbundet har konsulterat, har båda redovisat att det inte finns belegg för att skottbullen från finkalibrig ammunition skulle medföra någon påtaglig påverkan på fågellivet. Det finns artspecifika skillnader, d.v.s. olika arter kan reagera olika på störningar av detta slag, men de erfarenheter som dokumenterats under lång tid tyder med stor sannolikhet på att fåglarna vänjer sig vid kontinuerligt buller från en skjutbana. Störningen från skottbullret vid planerad skjutbana kan inte anses vara betydande och därför bedömer Jägareförbundet med beaktande av lämnad komplettering att uppkomna störningseffekter inte kommer att påverka aktuella arter i Likstammen på ett så betydande sätt att deras livsmiljö och utveckling hotas på lång sikt. Samtliga arter som födosöker eller häckar i sjön i aktuellt område eller i övriga delar av Likstammen kan förväntas att anpassa sig till den störning skjutbanan kan tänkas orsaka. Härmed bedöms inte heller bevarandemålen i Länsstyrelsens bevarandeplan påverkas.

När det gäller effekten av ljudmiljön för friluftslivet förstår inte Jägareförbundet Naturvårdsverkets påpekande. Natura 2000-området är inte avsatt specifikt med hänsyn till friluftslivet utan för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för i området utpekade naturtyper och arter. Jägareförbundet har bedömt att Länsstyrelsens bevarandemål inte påverkas. När det gäller riksintresset för naturvård finns heller inget samband med friluftslivet, utan det viktiga i sammanhanget är att grundvärdena för riksintresset inte påtagligt skadas. Jägareförbundet har bedömt att så inte är fallet. När det gäller friluftslivet är det Jägareförbundets bedömning att friluftslivet inte kommer att utsättas för några påtagliga bullerstörningar eller inskränkningar varken till tid eller rum. I huvuddelen av Likstammenområdet kommer ljudnivån att vara låg - runt 50 dBAI eller lägre och bör då inte heller betraktas som en störning. Under större delen av året och särskilt under den varma årstiden (midsommar - mitten av augusti), då friluftslivet brukar vara mest aktivt, är skyttet från planerad skjutbana mycket begränsat.

Planerad skjutbana kan upplevas som en konflikt mellan markägarens nyttjandeintressen och allmänna bevarandeintressen. Så behöver dock inte vara fallet. Enligt Jägareförbundets uppfattning är ett samutnyttjande möjligt, enligt hushållningsbestämmelsernas andemening, vilket förbundet har försökt visa, utan att vare sig riksintresset skadas påtagligt eller bevarandestatusen för Natura 2000-området påverkas.

Vissa sakägare, som tidigare yttrat sig, anser att planerad skjutbana inte är förenlig med fågel- och habitatdirektivet. I sammanhanget kan bara konstateras att SAC- och SPA-områden är en delmängd av Natura 2000-området och bedöms inte separat och skilt från Natura 2000-prövningen.

SKÄL FÖR BESLUT

Miljökonsekvensbeskrivning

Tillsynsmyndigheten och de närboende som yttrat sig har framfört invändningar mot den ursprungliga miljökonsekvensbeskrivningen som ingått i ansökan och har ansett att denna inte bör godkännas. Miljökonsekvensbeskrivningen har därefter kompletterats av sökanden i enlighet med Naturvårdsenhetens inom Länsstyrelsen yttrande.

Enligt 6 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken ska för verksamheter eller åtgärder som kan antas påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken (d.v.s. så kallade Natura 2000-områden) en miljökonsekvensbeskrivning alltid innehålla de uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ miljöbalken.

En godtagbar miljökonsekvensbeskrivning utgör en processförutsättning. I och med de kompletteringar av miljökonsekvensbeskrivningen som sökanden gjort uppfyller miljökonsekvensbeskrivningen enligt Miljöprövningsdelegationens bedömning kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Rätten att yttra sig i ärendet

Jägareförbundet har ifrågasatt de yttranden som inkommit från intressenter som enligt Jägareförbundet inte bedöms vara sakägare, bl.a. Gnesta kommun, aktuella hembygdsföreningar och Ulf Berglund. Enligt Jägareförbundets förmenande bör dessa yttranden inte beaktas i ärendet. Jägareförbundet har även ifrågasatt ifall handläggaren på Kommunledningskontoret i Gnesta kommun har varit behörig att yttra sig för kommunens räkning.

Miljöprövningsdelegationen gör här följande bedömning.

Rätten för allmänheten och andra intressenter att yttra sig i samband med en tillståndsprövning av en miljöfarlig verksamhet är mycket långtgående. Denna rätt att yttra sig ska inte förväxlas med rätten att överklaga ett tillståndsbeslut, en rätt som tillfaller en mer begränsad krets. Miljöprövningsdelegationen finner i detta sammanhang att samtliga intressenter som yttrat sig i ärendet ska anses vara berättigade härtill.

Den handläggare som yttrat sig å Kommunledningskontorets vägnar tituleras miljöstrateg. Enligt *Delegationsordningen för kommunstyrelsen i Gnesta kommun* (KS 2000 01 31 § 15, senast reviderad KS 2008 12 01 § 213) ”nummer 2. Tillstånd/yttrande” är miljöstrategen delegat vad gäller yttranden i ärenden som rör natur och miljö. Miljöprövningsdelegationen finner därmed att yttrandet har stöd i gällande delegationsordning.

Krav på tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken?

Tillstånd krävs enligt 7 kap. 28 a § första stycket miljöbalken för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 (d.v.s. ett Natura 2000-område).

Både Naturvårdsverket och Naturvårdsenheten inom Länsstyrelsen har bedömt att den ansökta verksamheten ska betraktas som tillståndspliktig enligt 7 kap. 28 a §. Miljöprövningsdelegationen finner, i likhet med nyssnämnda remissinstanser, att anläggandet av den planerade skjutbanan får anses innebära att området kan påverkas på ett sådant sätt att den ansökta verksamheten omfattas av tillståndsplikt enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

I 7 kap. 28 b § miljöbalken anges att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte

1. kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas,
2. medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Av Naturvårdsverkets företeckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, NFS 2007:1, framgår genom sifferkoder vad som föranlett att området tagits upp i förteckningen. Koderna står för de livsmiljöer, djur- och växtarter, samt fåglar i fågel- och habitatdirektivens bilagor som föranlett utpekandet:

Likstammen-Torpesta kvarn (SE0220357)

Kod	Naturtyp
3110	Oligotrofa mineralfattiga sjöar i slättområden
8220	Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar
9050	Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ

Artkod	Artnamn - svenskt	Artnamn - latin
1166	Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>
A094	Fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>
A193	Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>
A002	Storlom	<i>Gavia arctica</i>

I Länsstyrelsens bevarandeplan för Natura 2000-området Likstammen-Torpesta kvarn (s. 4) anges även berguv (A215, *Bubo bubo*) under rubriken ”Ingående arter enligt fågeldirektivet” och havsörn (A075, *Haliaeetus albicilla*) under rubriken ”Tillägg, ej regeringsbeslut”.

Miljöprövningsdelegationen gör följande bedömning.

Den i ärendet aktuella ansökan omfattar anläggande och drift av skjutbana. Övriga tillkommande verksamheter som kan vara av betydelse för det skyddade området är i huvudsak biltrafik till och från banan. Den främsta störningen från den planerade verksamheten får anses utgöras av skottbullen.

Vad gäller arten större vattensalamander bedöms ingen av de hotbilder som beskrivs i bevarandeplanen för Natura 2000-området komma att aktualiseras till följd av den ansökta verksamheten.

Vad gäller inverkan på de olika fågelarterna kan konstateras följande. Som framgår av sökandens redovisning i kompletterande miljökonsekvensbeskrivning är kunskapsunderlaget bristfälligt beträffande påverkan från skottbullen på skyddade fågelarter. Erfarenheter från liknande anläggningar och olika studier pekar dock mot att fåglar i stor utsträckning vänjer sig vid skottbullen. Miljöprövningsdelegationen instämmer därvid i Naturvårdsenhetens bedömning att verksamheten endast i begränsad utsträckning kan antas påverka förutsättningarna att bibehålla gynnsam bevarandestatus för de utpekade livsmiljöerna, samt bestånden av fiskgjuse, storlom och fisktärna. Denna bedömning grundar sig dels på den aktuella störningens art och omfattning, dels på det nuvarande antalet häckningar av nyssnämnda fågelarter, dels på erfarenheterna av att dessa häckningar sker i nära anslutning till befintlig skjutbana vid Lövnäs.

När det gäller beståndet av havsörn innebär, såsom Naturvårdsenheten påpekat, varje häckningsmisslyckande att bevarandemålet, som är satt till minst ett par, inte uppfylls. Naturvårdsenheten har mot denna bakgrund gjort bedömningen att ingen skjutbaneverksamhet bör få bedrivas under tiden januari-april. Jägareförbundet, å sin sida, har anfört att ett skytteförbud januari-mars utan vidare kan accepteras, men att förbundet har behov av att kunna starta och genomföra skytte vid planerad bana även under april, senast den 15 april. I syfte att klarlägga de aktuella havsörnindividernas bullerkänslighet har Jägareförbundet föreslagit att förbundet, i samverkan med Länsstyrelsen, genomför skytteprov i slutet av mars 2010. Skulle det visa sig att havsörnen blir så störd att den lämnar boet, accepterar Jägareförbundet ett skytteförbud även under april månad.

Miljöprövningsdelegationen finner vid en samlad bedömning att - förutsatt att de villkor som föreskrivs för verksamheten efterlevs - den planerade skjutbanan tillsammans med den biltrafik som tillkommer, inte kan antas skada de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Under samma förutsättning bedöms verksamheten inte heller medföra att de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arterna. Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan därför lämnas för den planerade verksamheten. Tillståndet enligt 7 kap. 28 a § kan behöva förenas med villkor. Eftersom det är svårt att med säkerhet förutse hur havsörnen kommer att reagera på skottbullret bör denna fråga utredas under en prøvotid. Eftersom det inte varje år sker någon häckning på den kända bopplatsen inom Natura 2000-området bör tiden för redovisning bestämmas till tre år. Jägareförbundet har emellertid möjlighet att redovisa eventuella utredningsresultat tidigare. Under prøvotiden bör fastställas den provisoriska föreskrift som framgår av beslutet.

Tillståndsprövning enligt 9 kap. miljöbalken

Lokalisering och planförhållanden

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Av andra stycket samma bestämmelse framgår att vid tillståndspröv-

ning enligt 9 kap. miljöbalken ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas i de fall som gäller ändrad användning av mark- och vattenområden. Ett tillstånd får enligt tredje stycket samma paragraf inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas.

Området som ansökan avser omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. I gällande översiktsplan för Nyköpings kommun (*ÖP 2003*) är det i ärendet aktuella området utpekade som ett större opåverkat område (se s. 83 och kartan "Intresseredovisning"). I översiktsplanen (s. 83) anges bl.a. följande:

"Det är viktigt att påpeka att det är den begränsade påverkan i sig som utgör själva värdet. Anledningen till att dessa områden pekats ut beror på att man i så stor utsträckning som möjligt ska utnyttja redan ianspråktagen mark för bebyggelse och anläggningar om alternativ lokaliserings finns. .../... Områdena har alltså inget skydd, ej heller innebär benämningen några restriktioner mot pågående markanvändning."

Även i *Översiktsplan 2003 för Gnesta kommun* (s. 20 och karta nr 2 "Naturresurser") är Likstammenområdet utpekade som ett "större opåverkat område som bör skyddas".

Förutom att aktuellt Natura 2000-område i sig utgör område av riksintresse enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken ingår platsen för den ansökta verksamheten i områden av riksintresse för naturvården och kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. I värdeomdömet för området Likstammen-Trön anges bl.a. att Likstammen är ett framstående exempel på en stor näringsfattig klarvattensjö med mycket hög biologisk mångformighet. Sjön är oreglerad och även i andra avseenden endast i mindre grad utsatt för mänsklig påverkan. Likstammen med angränsande landområden har högsta naturvärde (klass I) i Länsstyrelsens naturvårdsprogram. Förutsättningar för bevarande är bl.a. att området får förbli oexploaterat och att skogsbruket sköts med stor naturvårdshänsyn. Området kan påverkas negativt av avloppsutsläpp, stora kraftledning, vägdragningar, dikning, bebyggelse, försurning. Totalt häckar vid sjön ca 22 st. sjöberoende fågelarter. Motiveringen till att Öster Malma utpekats som riksintressant ur kulturmiljösynpunkt är att den sedan byggnadsskedet på 1600-talet utgör en nästan oförändrad herrgårdsmiljö. Som uttryck för riksintresset anges mangård med flyglar och park från 1660-talet, gårdsflyglar och ekonomibyggnader från 1700-tal. Gravfält från yngre järnålder förekommer som kan kopplas till av säteriet avhysta byar. I området finns även fornborgar.

Miljöprövningsdelegationen gör följande bedömning.

Som tidigare har konstaterats beträffande verksamhetens påverkan på Natura 2000-området får den främsta störningen från den planerade skjutbanan anses utgöras av skottbullen. Jägareförbundet har utrett ett antal alternativa lokaliseringar, men har under urvalsprocessen valt bort platser som är olämpliga med hänsyn till bl.a. omfattningen av bullerpåverkan på närliggande fastigheter och behovet av relativt stora och kostsamma ingrepp i form av schaktning, m.m. på platserna. För den valda lokaliseringen har Jägareförbundet uttalat att ljudnivån för den närmaste omgivningen efter bullerdämpande åt-

gärder kommer att understiga 60 dBAI. Avståndet från den ansökta platsen Klippan, till befintlig skjutbana vid Lövnäs, uppgår till ca tre kilometer.

Miljöprövningsdelegationen finner att den valda lokaliseringen inte kan anses påtagligt skada riksintresset för kulturmiljövården.

Vad gäller riksintresset för naturvården och de gällande översiktsplanerna kan följande konstateras. Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Enligt författningskommentaren till miljöbalken (prop. 1997/98:45, del 2, s. 30) bör vid bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område alltid undersökas möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter.

Miljöprövningsdelegationen anser att det i detta fall föreligger förutsättningar för ett sådant samutnyttjande i enlighet med lagstiftarens intentioner. Förutsatt att lämpliga villkor, med skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått föreskrivs för skjutbaneverksamheten - bl.a. vad gäller buller och skjuttider - bedömer Miljöprövningsdelegationen att verksamheten går att förena med riksintresset för naturvården, gällande översiktsplaner, friluftsliv, m.m. och därmed att verksamheten inte innebär någon oacceptabel miljöpåverkan. Mot bakgrund av det anförda finner Miljöprövningsdelegationen att den valda platsen för nyetablering av skjutbana uppfyller miljöbalkens lokaliseringskrav.

Tillstånd och tillståndets omfattning

Miljöprövningsdelegationen anser att tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken kan lämnas till den ansökta verksamheten förutsatt att de försiktighetsmått som anges i detta beslut iakttas. Tillståndets omfattning bör bestämmas till vad som angivits i ansökan, d.v.s. maximalt 71 200 skott och högst 95 skjutdagar per år.

Motivering av villkor

Buller

Jägareförbundet har angett att ljudnivån för den närmaste omgivningen efter bullerdämpande åtgärder kommer att understiga 60 dBAI. Med beaktande av omständigheterna i det nu aktuella ärendet och mot bakgrund av vad som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från skjutbanor, NFS 2005:15, bedömer Miljöprövningsdelegationen att detta utgör en godtagbar ljudnivå. Ett villkor i enlighet härmed bör anges i tillståndet. Utöver den kontroll av bullernivåerna som ska ske enligt villkoret, kan tillsynsmyndigheten vid behov besluta om ytterligare kontroller.

I syfte att minimera bullerpåverkan på omgivningen och minska bullerutbredningen i Natura 2000-området bör - förutom de bullerdämpande åtgärder som Jägareförbundet

redan åtagit sig - ett villkor föreskrivas om att liknande åtgärder ska vidtas även i anslutning till skjutplats F (rabbitbanan).

Skjuttider

Av stor betydelse för upplevelsen av skottbullen är tidpunkten när bullerhändelserna inträffar. I Naturvårdsverkets branschfakta *Skjutbanor finkalibrigt skytte* (utgåva 5, januari 2006, s. 9) anges att konflikter mellan skytte och omgivning är vanligast beträffande skjutningar under lördagar, söndagar och helgdagar samt under kvällstid.

Mot bakgrund av de motstående allmänna intressen som föreligger i ärendet bör skjuttiderna enligt Miljöprövningsdelegationen begränsas till vardagar kl. 08.00-19.00. Dessutom bör bestämmas att de i villkor 7 angivna allmänna helgdagarna ska vara skjutfria.

Jägareförbundet har i sin sammanfattning i kompletterande miljökonsekvensbeskrivning, angett att skyttet från den planerade skjutbanan kommer att vara mycket begränsat under större delen av året och särskilt under den varma årstiden (midsommar - mitten av augusti), då friluftslivet brukar vara som mest aktivt. Tillsynsmyndigheten, Miljönämnden i Nyköpings kommun, har i sitt yttrande anfört att Miljöprövningsdelegationen i detta sammanhang bör överväga att fastställa ett villkor som är mätbart. Miljöprövningsdelegationen finner, med hänsyn till föreliggande motstående allmänna intressen, att som villkor för verksamheten bör föreskrivas att ingen skytteverksamhet alls får bedrivas midsommar - den 15 augusti.

Ammunition och lerduvor

Jägareförbundet har i sin ansökan angett att endast stålhagel kommer att användas vid skyttet. För att det tydligt ska framgå att så är fallet bör ett sådant villkor anges i tillståndet.

Av Jägareförbundets minnesanteckningar från det förnyade samrådsmöte som genomfördes med allmänheten och fastighetsägare den 22 november 2007 framgår att de lerduvor som kommer att nyttjas är giftfria s.k. miljöduvor, bestående av majsstärkelse och kalk och saknar tidigare bindemedel i form av PAH (polycykliska aromatiska kolväten). Miljöprövningsdelegationen anser likväl att det är lämpligt att föreskriva ett uttryckligt villkor om att endast miljöduvor får användas i verksamheten.

Riskområde

Av ansökan framgår att riskområdet kommer att vara noga utmärkt i terrängen, dels av säkerhetsskäl, men också för att tillgängligheten ur allmän natursynpunkt inte onödigtvis ska försvåras. Även i detta fall bör ett villkor föreskrivas i enlighet härmed för att det tydligt ska framgå vad som gäller.

Kulturmiljö

I syfte att undvika skador på fornlämningarna Ludgo 136:1 (stensättning) och Ludgo

189 (stensträng) bör ett villkor föreskrivas om att utplaceringen av lerduvekastare på skjutplats D (nr 7, 8 och 9) ska ske i samråd med Länsstyrelsens kulturmiljögrupp.

Kontrollprogram

Ett aktuellt kontrollprogram ska redovisa hur sökanden avser att kontrollera att villkoren i tillståndet följs. Förutom miljöpåverkan i form av buller bör övrig miljöpåverkan som verksamheten kan ha på omgivningen - samt hur denna miljöpåverkan från verksamheten ska kontrolleras - anges.

Naturvårdsverket har i sitt yttrande anfört att om skjutbanan tillåts bör det vara ett krav att en oberoende part gör en uppföljning av utvecklingen för fågellivet de följande fem åren efter att verksamheten påbörjas. Även Länsstyrelsens naturvårdsenhet har uttalat att - i syfte att få underlag för bedömning om eventuellt behov av ytterligare restriktioner och skyddsåtgärder - bör sökanden under en period av fem år, i samråd med tillsynsmyndigheten undersöka och avrapportera effekterna av skjutbaneverksamheten på bestånden av havsörn, fiksgjuse, storlom, fisktärna inom Natura 2000-området. Jägareförbundet har framfört synpunkten att föreslagen undersökning i stället bör göras i samverkan med Länsstyrelsen (och inte tillsynsmyndigheten, Miljönämnden i Nyköpings kommun).

Miljöprövningsdelegationen finner att ovan angivna undersökning lämpligen bör ske i samråd med Länsstyrelsen och att avrapportering bör ske till Länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten. Aktuell undersökning och avrapportering bör bedrivas inom ramen för kontrollprogrammet

Sammanfattning

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Miljöprövningsdelegationen finner vid en samlad bedömning att - förutsatt att de villkor som föreskrivs för verksamheten efterlevs - den planerade skjutbanan tillsammans med den biltrafik som tillkommer, inte kan antas skada de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Under samma förutsättning bedöms verksamheten inte heller medföra att de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arterna i området. Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken kan därför lämnas för den planerade verksamheten. Tillståndet enligt 7 kap. 28 a § bör förenas med villkor. Eftersom det är svårt att med säkerhet förutse hur havsörnen kommer att reagera på skottbullret bör denna fråga utredas under en prøvotid. Under prøvotiden bör fastställas den provisoriska föreskrift som framgår av beslutet.

Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att, om föreskrivna villkor iakttas, verksamheten går att förena med miljöbalkens mål och syfte, allmänna hänsynsregler samt med en från allmän synpunkt lämplig hushållning med mark- och vattenresurser. Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken ska därför lämnas till den aktuella verksamheten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Miljöprövningsdelegationens beslut har fattats av länsjuristen Måns Cederberg, ordförande och Ingela Börjeson, miljöskakkunnig. Föredragande i ärendet har varit naturvårdshandläggaren Staffan Karlsson.

Måns Cederberg

Ingela Börjeson

Bilagor:

1. Hur man överklagar och beslut om kungörelsedelgivning
2. Karta över skjutbanan
3. Översiktskarta

BESLUT

Datum

2009-09-07

Dnr

551-15291-2006

34(34)